

“Астана медицина университеті” АҚ
Құқық негіздері және сот медицинасы кафедрасы

Адамның негізгі құқықтары мен міндеттері

Орындаған: Жұбатқанова С.Д.

Топ: 112 ЖМ

Қабылдаған: Муканова А.Б.

Жоспары:

1. Адам құқығы
2. Адам құқығы мен азамат құқығының арасында ерекшеліктер
3. Қазақстан Республикасындағы адам және азаматтың конституциялық-құқықтық мәртебесі
4. Құқықтық мәртебенің түрлері
5. Пайдаланылған әдебиеттер

Адам құқығы

Адам және азамат құқығын қарастыру алдында "адам", "жеке адам", "азамат" санаттарының арақатынасын білу маңызды. "Адам" ұғымы табиғи тұрпатта сипатталады, яғни арнайы физиологиялық қасиеттерді бойына сіңірген тіршілік әлемінің өкілі ретінде. "Жеке адам" ұғымы адамды әлеуметтік тұрғыда сипаттайды, яғни қоғамда өзінің рөлі мен орнын және оның алдындағы жауапкершілігін сезінуі (мүмкін болған жағдайлар, егерде адам әр түрлі объективті және субъективті себептерге байланысты жеке адам бойында болатын қасиеттерді иемденбесе, мысалы, психикалық аурудың салдарынан сот оны әрекет қабілеттілігі жоқ деп таныса). "Азамат" ұғымы адамды заңды тұрғыда сипаттайды, яғни адамның нақты бір мемлекетпен тұрақты құқықтық байланыстылығын қарастырады. Адам құқығы — адамның мүддесін қанағаттандыруға бағытталған, заңмен қорғалатын демократиялық құндылық.

Адам құқығына мынадай белгілер

ТӘН:

- олар қоғамда өмір жағдайының үнемі өзгеріп отыруына байланысты, адамның табиғи және әлеуметтік мәнділігі негізінде туындайды және дамиды;
- объективті түрде қалыптасады және мемлекеттің мойындауына тәуелді емес;
- туғанынан беріледі;
- табиғи (су, жер, ауа, т.б. сияқты) қажеттілік болып табылады, ажыратылмас сипатта болады;
- тікелей әрекетті болып табылады;
- ең жоғары әлеуметтік құндылық болып танылады;
- құқықтың қажетті бөлігі ретінде адамның өмір сүруінің нақты бір түрпатын білдіреді;
- жеке адамның өз қалауынша әрекет жасауына мүмкіндік жасайтын, сөйтіп нақты бір игіліктер алуын қамтамасыз ететін адамдар мен мемлекеттің арасындағы қарым-қатынастарды тұжырымдайтын қағидаттар мен нормаларды білдіреді;
- оларды мойындау, сақтау және қорғау — мемлекеттің міндеті.

Адамның өмір сүруі мен лайықты өмір кешу құқығын жүзеге асыру үшін оның дүниеге келуі ғана жеткілікті. Ал басқаша құқықтарын жүзеге асыру үшін адамда азамат, жеке адам қасиеттері болуы шарт. Адамның құқы мен бостандығы табиғи және ажыратылмас болып табылады, туғаннан бастап беріледі және жоғары құндылық болып табылады. Мемлекеттің міндеті — адам құқықтарын сақтау, қорғау және мойындау. Мемлекет өзінің азаматтарына жеке адамның қажеттілігіне сәйкес келетін құқық пен бостандықтарды (өмірінің қауіпсіздігі, адамның бостандығы мен ар ожданы, өзінің жеке ерекшелігін сақтау және дамыту) қамтамасыз етуге міндетті

Адам құқығы мен азамат құқығы арасындағы ерекшеліктер

Адам құқығы мен азамат құқығының арасында ерекшеліктер бар.

Біріншіден, адам құқығы мемлекеттік мойындаудан және заңдық бекітулерден оның кандай да бір мемлекетке қатынасына қарамай тәуелсіз өмір сүреді. Азаматтың құқығы өмір сүріп жатқан мемлекеттің қорғалуында болады.

Екіншіден — әлемде көптеген адамдардың азаматтық мәртебесі (азаматтығы жоқ тұлғалар) жоқ, яғни олар формалді түрде адам құқығының иегері болып табылады, бірақ азаматтық құқығы жоқ.

ҚҰҚЫҚ АДАМ ЖӘНЕ АЗАМАТТЫҢ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ мәртебесі

Конституциялық-құқықтық мәртебе—Конституциямен өзге де конституциялық-құқықтық нормаларда бекітілген, мемлекет таныған және кепілдікке алған, адам және азаматтың негізгі құқықтары, бостандықтары, заңдық мүдделері мен міндеттерінің жиынтығы. Конституциялық мәртебе құрылымына мынадай бөліктер кіреді:

- негізгі құқық, бостандықтар, заңды мүдделер мен міндеттер;
- азаматтық;
- құқық мәртебесінің кепілдіктері.

Мәртебе (статус) деген сөз латын тілінен аударғанда ахуал, жағдай деген мағынаны білдіреді

Құқықтық мәртебенің түрлері

- а) азаматтардың жалпы немесе конституциялық мәртебесі;
- ә) азаматтардың кейбір санаттарына арнайы және туғанынан берілетін мәртебесі;
- б) жеке адам мәртебесі;
- в) жеке және заңды тұлғалардың мәртебесі;
- г) шетелдіктердің, азаматтығы жоқтардың, босқындардың мәртебесі;
- ғ) шет елдерде жүрген Қазақстан азаматтарының мәртебесі;
- д) салалық мәртебелер: азаматтық-құқықтық, әкімшілік-құқықтық және т.б.
- е) кәсіби және лауазымдық мәртебе (депутат, министр, судья, прокурор мәртебесі);
- ж) әр түрлі шұғыл жағдайларда және еліміздің арнайы аймақтарында жұмыс істейтін тұлғалардың мәртебесі

Пайдаланылған әдебиеттер

1. “ Құқықтану: Жалпы білім беретін мектептің қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы 10-сыныбына арналған оқулық
2. К.Д. Жоламан “Мемлекет және құқық теориясы”